

Stichting Monumentenhuis Brabant

Werkplan 2023

Markt 9
4931 BR Geertruidenberg

www.monumentenhuisbrabant.nl

Inhoudsopgave

INHOUDSOPGAVE	2
1. VOORWOORD	3
2. PROFIEL STICHTING MONUMENTENHUIS BRABANT	4
2.1 Doelstelling en taken van Stichting Monumentenhuis Brabant	4
2.2 Organisatorische structuur Stichting Monumentenhuis Brabant	4
2.3 Provinciaal steunpunt voor monumentenzorg en archeologie	4
2.4 Kennisketen	5
2.5 Samenwerking en afstemming overheden	6
2.6 Levendig Brabant	6
2.7 Participatie	8
3. PROVINCIALE OPDRACHT AAN MONUMENTENHUIS BRABANT IN 2023	9
3.1 Beleidskader provincie	9
3.2 Opdracht 2023	9
3.3 Algemene aandachtspunten	10
3.4 Specifieke aandachtspunten	11
4. ACTIVITEITENPLAN MET URENINZET VOOR 2023	13
4.1 Het bieden van een loket voor ondersteuning aan gemeenten	13
4.2 Het bieden van een platform	14
4.3 Het bevorderen van kennis en deskundigheid bij gemeenten	15
4.4 Activering gemeenten m.b.t. Omgevingswet, gebiedsgerichte monumentenzorg en herbestemming	17
4.6 Activering gemeenten m.b.t. herbestemming en duurzaamheid	19
4.7 Geen commerciële activiteiten	20
5. NUT EN MAATSCHAPPELIJK EFFECT ACTIVITEITEN MONUMENTENHUIS BRABANT	21
5.1 Maatschappelijk effect	21
6. BEGROTING 2023	22
6.1 Begrotingsopzet	22
6.2 Inkomsten en uitgaven 2023	23
7. EGALISATIERESERVE STICHTING MONUMENTENHUIS BRABANT	25

1. Voorwoord

Hoewel er nog veel onduidelijkheden zijn over het Coronavirus (hebben we het wel achter ons gelaten? Steekt het deze winter niet opnieuw de kop op?), hebben veel gemeenten alweer andere grote zorgen. Het is crisis op crisis. Er is een woningbouwcrisis, een stikstofcrisis, een vluchtelingencrisis, een koopkrachtcrisis... en er is ook nog een groot personeelstekort bij gemeenten.

De personeelsproblemen bij gemeenten raken ook de erfgoedsector. Monumentenhuis Brabant merkt dat door een grote vraag naar detachering en andere ondersteuningswerkzaamheden. De vraag naar detachering is niet iets waar Stichting Monumentenhuis Brabant zich bezig mee houdt, maar het is wel een duidelijk signaal.

Dat het in veel gemeenten bij de afdeling erfgoed niet zo goed is gesteld, blijkt ook uit het grote aantal vragen die worden gesteld aan de helpdesk van Stichting Monumentenhuis Brabant. De verwachting is dat ook in 2023 hier veelvuldig een beroep op wordt gedaan. Voorts is er een duidelijke behoefte aan deskundigheidsbevordering in de vorm van cursussen en informatiebijeenkomsten voor nieuwe erfgoedambtenaren. Er is namelijk een groot verloop onder erfgoedambtenaren. In de Coronaperiode was het niet mogelijk om dergelijke activiteiten te ondernemen, maar voor het komende jaar willen we dit weer gaan oppakken.

Het erfgoedveld is erg breed en ruim, maar een paar thema's springen er op gemeentelijk niveau toch wel uit:

- het splitsen van cultuurhistorisch waardevolle boerderijen en bijgebouwen. Gezien de schaarste op de woningmarkt en de hoge koop- en huurprijzen voor woningen, is dit een te verwachten ontwikkeling. Veel gemeenteambtenaren worstelen hiermee.
- de problematiek van de vrijkomende kerkgebouwen. Het proces van ontkerkelijking is zeker nog niet ten einde met als gevolg dat tal van kerken overcompleet raken. Voor gemeenten, en in het verlengde daarvan onze organisatie, blijft dit dan ook een belangrijk aandachtsveld.
- het verduurzamen van erfgoed. Veel monumenteigenaren kloppen aan bij het gemeentelijk loket voor advies over (subsidie)mogelijkheden om hun pand te verduurzamen. Zeker nu de energieprijzen de pan uit rijzen is dit een onderwerp dat velen bezighoudt. Tegen het licht van de energiecrisis is dit ook een maatschappelijke opgave.
- herbestemming en de doorontwikkeling van cultuurhistorisch waardevolle gebouwen is een belangrijke maatschappelijke uitdaging. Zowel procesmatig als inhoudelijk vraagt het de nodige deskundigheid en ervaring. In veel gemeenten schort het daar aan.
- Implementatie van de Omgevingswet. Door het voortdurend uitstellen van de Omgevingswet zijn heel wat ambtenaren er erg sceptisch over geworden. Desondanks is het wel een belangrijk gemeentelijk aandachtsveld, zeker omdat bij ruimtelijke ontwikkelingen erfgoed voortaan een van de verplichte afwegingskaders is. Maar dan moet je wel weten wat je als gemeente in huis hebt. In de meeste gemeenten is dat beeld niet compleet. Voor de komende jaren blijven er activiteiten nodig om gemeenten op dit gebied te activeren.
- door de provincie is een aantal cultuurhistorische thema's benoemd, die zij verder inhoud en vorm wil geven. Dat zijn de Zuiderwaterlinie en Van Gogh Brabant. Stichting Monumentenhuis Brabant wil als provinciaal steunpunt daar een steentje aan bijdragen.

Vanuit een pro-actieve, creatieve en samenwerkingsgezinde benadering wil Stichting Monumentenhuis Brabant meewerken aan het verbeteren van de kwaliteit van de integrale monumentenzorg in onze provincie. De activiteiten die daartoe worden ontwikkeld staan beschreven in hoofdstuk 4.

Geertruidenberg, 26 september 2022

Harrie Maas,
directeur Stichting Monumentenhuis Brabant

2. Profiel Stichting Monumentenhuis Brabant

Monumentenhuis Brabant is sinds 1999 het provinciale steunpunt voor monumentenzorg en archeologie. Het maakt onderdeel uit van een landelijke netwerk van steunpunten dat is opgericht door het rijk en de provincies. Het doel van dit netwerk is om gemeenten te ondersteunen en te professionaliseren teneinde de kwaliteit van de monumentenzorg te verbeteren.

2.1 Doelstelling en taken van Stichting Monumentenhuis Brabant

Stichting Monumentenhuis Brabant, opgericht op initiatief van de toenmalige Rijksdienst voor de Monumentenzorg en de provincie Noord-Brabant, kent de volgende hoofddoelstellingen:

- 1) *het ondersteunen van de Noord-Brabantse gemeenten bij de decentrale uitvoering van de gebouwde en archeologische monumentenzorg;*
- 2) *het bieden van een platform, waarop de verschillende bij de monumentenzorg in brede zin betrokken partijen in Noord-Brabant informatie uitwisselen, de krachten bundelen en samenwerken.*

Tussen de minister van OCW en het Interprovinciaal Overleg (IPO, optredend namens de twaalf provincies) zijn bestuurlijke afspraken gemaakt over de basistaken van de steunpunten. In december 2012 zijn die afspraken opnieuw bekrachtigd. Overeengekomen is dat:

- *leder provinciebestuur zorgdraagt voor de bekostiging van een provinciale steunfunctie monumentenzorg en archeologie;*
- *De provinciale steunfunctie een instrument is van het erfgoedbeleid en de volgende basistaken heeft:*
  - *een aanspreekpunt bieden voor ondersteuning van gemeenten;*
  - *een platform bieden voor afstemming van partijen in de regio;*
  - *deskundigheidsbevordering van gemeenten op het gebied van wet- en regelgeving monumentenzorg en archeologie en uitvoeringspraktijk.*

Na het evaluatieonderzoek (mei 2016) is besloten de bestuurlijke afspraken rond de steunfunctie monumentenzorg en archeologie te continueren.

2.2 Organisatorische structuur Stichting Monumentenhuis Brabant

Stichting Monumentenhuis Brabant heeft geen eigen personeel in dienst. Voor de uitvoering van haar taken worden werknemers ingehuurd van Stichting Behoud Monumenten Brabant en de werkorganisatie Monumentenhuis Brabant BV.

Het bestuur van Stichting Monumentenhuis Brabant bestaat momenteel uit:

- voorzitter : de heer W.J.A. Raaphorst
- secretaris : mevrouw J. Eugster – van Bergeijk
- penningmeester : de heer J.L.W. van Dijk
- bestuurslid : de heer dr. F.A. Petter
- bestuurslid : de heer drs. R.H. Augusteijn.

2.3 Provinciaal steunpunt voor monumentenzorg en archeologie

De historische band met Rijk en provincie heeft zich door de jaren heen bestendig in een partnerschap bij het realiseren van gemeenschappelijke doelstellingen.

In 2009 heeft het rijk in de Beleidsbrief Modernisering Monumentenzorg aangegeven dat de steunpunten een belangrijke rol hebben in het monumentenstelsel, als actor in het proces van kwaliteitsborging en als partij in de kennisketen.

In 2013 en 2014 heeft de provincie onderzocht of de provinciale steunfuncties, waaronder het Monumentenhuis, op de beleidsterreinen Cultuur en Samenleving een nuttig en noodzakelijk instrument zijn. De conclusie van Gedeputeerde Staten is dat het Monumentenhuis een volwaardige partner is voor de ontwikkeling en uitvoering van modern provinciaal beleid.

Monumentenhuis Brabant maakt onderdeel uit van de basisinfrastructuur erfgoed van de provincie Noord-Brabant. Deze structuur is een belangrijke basis voor draagvlak en verbinding met de samenleving en zorgt voor bedrijvigheid rondom erfgoed.

De dienstverlening van Monumentenhuis Brabant draagt bij aan het behoud van het cultureel erfgoed ten behoeve van een aantrekkelijke leef- en werkomgeving in onze provincie.

2.4 Kennisketen

Stichting Monumentenhuis Brabant vormt met Stichting Behoud Monumenten Brabant, Monumentenhuis Brabant B.V. en Stichting Advisering Monumenten & Ruimtelijke Kwaliteit Brabant (AMRKB) een kennisketen op het gebied van de monumentenzorg en archeologie in onze provincie. Ze hebben gemeenschappelijk dat ze allemaal Brabantse gemeenten als klant hebben, maar hebben verder eigen en afzonderlijke activiteiten. Daardoor kan nu een breed vlak van dienstverlening worden bestreken en kunnen gemeenten zo op een breed terrein worden ondersteund. Bij de oprichting van Stichting Monumentenhuis Brabant hebben onze 'founding fathers' i.c. de provincie Noord-Brabant en de Rijksdienst voor de Monumentenzorg (nu: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed) nadrukkelijk voor deze constructie (gesubsidieerde activiteiten plus commerciële activiteiten) gekozen.

Dat heeft uiteindelijk geresulteerd in Stichting Monumentenhuis Brabant als provinciaal steunpunt, waar in landelijk verband afspraken over zijn gemaakt. Verder is er Stichting Behoud Monumenten Brabant. Dit is een ideële organisatie die projecten uitvoert die in het verlengde liggen van de doelstellingen van Stichting Monumentenhuis Brabant, namelijk het verbeteren van de kwaliteit van de gemeentelijke monumentenzorg. Monumentenhuis Brabant B.V. is de commerciële tak. Tot de klantenkring horen voornamelijk Brabantse gemeenten. De enige aandeelhouder van Monumentenhuis Brabant BV is Stichting Behoud Monumenten Brabant. Stichting AMRKB is een provinciaal werkende monumentencommissie mét een eigen bestuur. De administratie van Stichting Monumentenhuis Brabant, Stichting Behoud Monumenten Brabant, Monumentenhuis Brabant BV en Stichting AMRKB is helemaal gescheiden.

In het Monumentenhuis aan de Markt in Geertruidenberg is ook Stichting de Brabantse Boerderij gehuisvest. Met deze organisatie worden vanzelfsprekend eveneens nauwe banden onderhouden. Een andere Brabantse monumentenorganisatie waar – in toenemende mate – mee wordt samengewerkt is Stichting Molenstichting Noord-Brabant. De samenwerking bestaat onder meer uit advisering over beleidsstukken en samen optrekken naar gemeenten.

Een bijzondere band is er met Stichting Brabants Heem en tal van plaatselijke heemkundeverenigingen. Bijvoorbeeld bij het opstellen van een gemeentelijke kerkenvisie of een gemeentelijk beleidsplan voor erfgoed worden lokale (erfgoed)verenigingen stevast betrokken. Behalve de hierboven genoemde organisaties onderhoudt Monumentenhuis Brabant goede contacten met Brabants Landschap, Brabants Particulier Grondbezit, Streekhuis Het Groene Woud, Brabantse Populierenvereniging, Stichting Historische Stuwen en Sluizen, Bond Heemschut, ROP Nederland, Bisdom van Breda, Bisdom van 's-Hertogenbosch, PKN, Zet, Zorgbelang Brabant, Brabant Advies, VAB Impuls en de Vereniging Kleine Kernen Brabant.

Samenwerking binnen de erfgoedsector

Ten gevolge van de Corona-epidemie is de samenwerking binnen de Erfgoedalliantie Brabant op een laag pitje gekomen. Er dienen zich nu zeker weer kansen aan om de samenwerking verder vorm te geven. Een concreet voorstel dat volgens Monumentenhuis Brabant snel door de Erfgoedalliantie Brabant kan worden opgepakt is een gezamenlijke digitale infrastructuur en een gezamenlijke

communicatie, zodat we als erfgoedorganisaties beter zichtbaar worden naar het Brabantse publiek. Via een gezamenlijke webportal kan dit vrij eenvoudig vorm worden gegeven.

Monumentenhuis Brabant zal in 2023 – vanuit een zakelijke en pragmatische benadering – verdere stappen zetten c.q. ideeën en suggesties aanreiken, gericht op samenwerking binnen het Brabantse erfgoedveld.

2.5 Samenwerking en afstemming overheden

Vanzelfsprekend onderhoudt Stichting Monumentenhuis Brabant nauwe banden met haar 'founding fathers' i.c. de provincie Noord-Brabant en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). Dit komt op verschillende manieren tot uitdrukking, waaronder:

- het Planoverleg. Binnen dit overleg van provincie Noord-Brabant, RCE en Monumentenhuis Brabant worden wijzigings- en herbestemmingsplannen van rijksmonumentale objecten en structuren besproken. De plannen worden besproken in aanwezigheid van de initiatiefnemer, de gemeente en soms ook de gemeentelijke monumentencommissie. Daarnaast worden er tijdens het Planoverleg knelpunten binnen de Brabantse monumentenzorg gesignaleerd en besproken. Als zodanig functioneert het Planoverleg ook als een beleidsoverleg. Het Planoverleg komt tweemaandelijks bij elkaar.
- bij cursusbijeenkomsten van het Monumentenhuis vindt afstemming en samenwerking plaats met Provincie en RCE.
- in (digitale) nieuwsbrieven van het Monumentenhuis wordt mededeling gedaan van provinciale subsidieregelingen op het gebied van erfgoed, wordt bericht over nieuwe wettelijke regelingen, wordt ingegaan op landelijke en provinciale projecten enz.

Het Monumentenhuis maakt deel uit van het landelijke steunpuntennetwerk. Ongeveer iedere zes weken vindt er landelijk overleg plaats. Hier wordt in algemene zin gesproken over knelpunten binnen de monumentenzorg en archeologie, worden nieuwe (subsidie)regelingen toegelicht, wordt uitleg gegeven over landelijke beleidsprogramma's en actiepunten, maar ook vindt er kennisuitwisseling plaats over provinciale projecten en activiteiten zodat de andere steunpunten daar hun voordeel mee kunnen doen. Jaarlijks heeft het steunpuntennetwerk overleg met de directie van de RCE en met het Nationaal Restauratie Fonds (NRF).

2.6 Levendig Brabant

De provincie Noord-Brabant werkt aan een nieuw beleidskader voor een levendig Brabant in 2030. Cultuur, erfgoed, sport en vrije tijd maken daar integraal deel van uit, opdat er overal in Brabant iets te doen en te beleven is en Brabant aantrekkelijk is om te wonen en te verblijven.

De provinciale omgevingsvisie is hierbij het bovenliggend vertrek- én uitgangspunt. De Omgevingsvisie is primair gericht op het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving voor alle Brabanders. De onderliggende uitvoeringsagenda's moeten bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke opgaven. Dat gebeurt vanuit de integraliteit van het provinciaal handelen:

Integraal werken

In de Brabantse omgevingsvisie staat op pagina 27 de centrale gedachte achter het integraal werken vermeld: *'Door verschillende doelen met elkaar te verweven en slimme combinaties te maken, ontstaat een grotere meerwaarde voor een gebied. Door niet alleen werkgelegenheid te creëren, maar tegelijkertijd ook bij te dragen aan de omslag naar een circulaire economie bijvoorbeeld. Dit streven naar meerwaarde is de centrale gedachte van deze Omgevingsvisie. Het handelen van de provincie richten we daarom op het verknopen en verweven van opgaven en het zoeken naar synergie en meerwaarde. Bij het zoeken naar oplossingen voor maatschappelijke opgaven vinden wij het belangrijk om vanuit meerdere richtingen naar een ontwikkeling te kijken.'*

Van theorie naar integrale samenwerkingsprojecten

De uitdaging is om – veel beter dan voorheen is gebeurd – crossovers te maken tussen maatschappelijke opgaven. De vraag is dan: wie doet wat? Rijk, provincie en gemeenten hebben verschillende rollen en belangen. De provincie neemt hierbij een tussenpositie in. Ze kan zorgen voor beweging, ze kan grensoverschrijdende regionale initiatieven initiëren, ze kan richting geven, ze kan sturen op provinciale belangen e.d.

Het vertrekpunt van samenwerking is de eigen taak en expertise, waarbij vanuit een zakelijke en pragmatische aanpak te werk wordt gegaan. Dus niet samenwerken om het samenwerken, maar vanwege de meerwaarde die kan worden bereikt. Dat geeft de meeste kans op succes!

Monumentenhuus Brabant... een actieve en betrokken partner

Het belang van integraal werken wordt door Monumentenhuus Brabant niet alleen onderschreven, maar ook in de praktijk gebracht. We nemen hierbij nadrukkelijk ook het voortouw. Zo worden momenteel de mogelijkheden verkend om een project op te starten rond het versterken van historische populierenlandschap in het gebied Het Groene Woud. Onze insteek hierbij is het erfgoedbelang (= versterken cultuurhistorisch waardevol landschap met vele bijzondere historische aspecten) te koppelen aan maatschappelijke opgaven. We willen de populier letterlijk en figuurlijk van (meer)waarde maken. De populier heeft namelijk heel veel potentie, bijvoorbeeld in economisch opzicht (o.a. gebruik in de bouw en nieuwe gebruikstoepassingen) en voor CO2 reductie. We willen een keten maken om de populier te 'verwaarden'.

De rol van Monumentenhuus Brabant binnen het project is ervoor zorgen dat erfgoed in het proces goed gepositioneerd wordt. Verder ondernemen wij actie richting de gemeenten in het plangebied om ze te enthousiasmeren en ze activeren. Wij leggen hierbij koppelingen naar het gemeentelijk erfgoedbeleid en mogelijkheden om vrijetijdsbesteding in een cultuurhistorisch waardevol landschap (beter) te benutten.

Monumentenhuus Brabant trekt hierbij samen op met de Brabantse Populierenvereniging, Stichting Cultuurhistorie In Het Groene Woud, Streekhuus Het Groene Woud en Peppelhout BV. Ons aandeel

hierbij is het leggen van de verbinding naar het erfgoedbeleid van de gemeenten in het Groene Woud en het realiseren van deelprojecten op het terrein van gebiedsgerichte monumentenzorg.

De populier was lange tijd een vertrouwde boom in het Brabantse landschap en hoorde bij het DNA van de regio. Op de foto het populierenlandschap in de gemeente Meijerijstad.

2.7 Participatie

Betrokkenheid van burgers is een heel belangrijk aspect binnen de monumentenzorg. Het biedt kansen om draagvlak te creëren voor de instandhouding van monumenten én het versterkt erfgoed. In dat verband is het belangrijk om burgers in een zo'n vroeg mogelijk stadium te betrekken, zowel bij het ontwikkelen van erfgoedbeleid als bij wijzigingsplannen voor monumenten. "Van onderop" worden ook de beste resultaten bereikt. Dan beklijft erfgoed pas echt!

In het verlengde hiervan geven we gemeenten handreikingen hoe dit zou kunnen worden opgepakt. Dit doen we aan de hand van voorbeelden c.q. opgedane ervaringen rond het opstellen van een erfgoednota of gemeentelijke kerkenvisie. We verwijzen daarbij naar het belang van het inschakelen van lokale heemkundeverenigingen, dorpsraden en buurtcomités. Voor de uitvoering verwijzen wij vervolgens naar specifieke kennisorganisaties, zoals de Monumentenwacht bij verduurzamingsvraagstukken.

Om draagvlak te creëren voor de zoektocht naar een nieuwe bestemming van religieus erfgoed is het van belang de betrokkenen in een vroeg stadium te informeren en aan te horen. Het proces en de ontwikkelingen zoveel als mogelijk transparant communiceren is een belangrijke sleutel om gevoeligheden en emoties zo goed mogelijk een plek te geven. Op de foto een bewonersavond in Rijsbergen.

3. Provinciale opdracht aan Monumentenhuis Brabant in 2023

De dienstverlening van het Monumentenhuis Brabant is gericht op het verbeteren van de kwaliteit van de monumentenzorg ten behoeve van een aantrekkelijke leef- en werkomgeving in Brabant.

3.1 Beleidskader provincie

Bij besluit van 26 maart 2021 hebben provinciale Staten het beleidskader Erfgoed 2016-2020 'De (verbeeldings)kracht van erfgoed' verlengd tot en met 2022. Daarin wordt de focus gelegd op vier verhaallijnen: Bestuurlijk Brabant, Bevochten Brabant, Religieus Brabant en Innovatief Brabant. Deze verhalen en de daarbinnen gemaakte keuzes zijn richtinggevend voor de inzet van het provinciaal beleidsinstrumentarium.

Op 16 juli 2021 hebben Provinciale Staten besloten om door te gaan op de ingeslagen weg, zoals vastgelegd het bestuursakkoord '*Samen, Slagvaardig en Slim: ons Brabant*' voor de periode 2020 - 2023 gepresenteerd. Daarin wordt cultureel erfgoed als een verbindende kracht in de Brabantse samenleving gezien en als een belangrijke rol in de vrijetijdsbeleving van Brabanders. Uitgesproken wordt dat cultuurhistorische landschappen, gebouwde en archeologische monumenten en historische stedelijke structuren duurzaam behouden dienen te blijven voor Brabant en worden doorgegeven aan toekomstige generaties. Dit wordt gedaan door verhalen te vertellen, ons cultureel erfgoed te koesteren en te restaureren, en leegstaand erfgoed te herbestemmen.

Onderdeel van het besluit van 16 juli 2021 was een addendum op het voornoemde bestuursakkoord, getiteld '*Samen bouwen aan de kwaliteit van Brabant*'. Daarin wordt aangegeven dat de provincie werkt aan een herpositionering van haar rol op het gebied vrije tijd, cultuur, sport en erfgoed. Op dit moment wordt door de Provincie gewerkt aan een nieuw beleidskader voor een Levendig Brabant in 2030. Cultuur, Erfgoed, Sport en Vrije Tijd maken daar integraal deel van uit. Dit nieuwe beleidskader wordt eind 2022 aan Provinciale Staten aangeboden.

In het huidige beleidskader wordt het belang van een goede en efficiënt werkende basisinfrastructuur voor cultureel erfgoed bevestigd. Daaronder wordt verstaan het geheel van organisaties waarmee de provincie een langjarige subsidierelatie heeft om uitwerking te geven aan behoud, beheer, kennisontwikkeling, ondersteuning, advies, en ontsluiting van erfgoed. Deze infrastructuur is een belangrijke basis voor draagvlak en verbinding met de samenleving en zorgt voor bedrijvigheid rondom erfgoed.

3.2 Opdracht 2023

Monumentenhuis Brabant maakt onderdeel uit van de basisinfrastructuur erfgoed. De basisinfrastructuur zorgt voor draagvlak en verbinding met de samenleving, en voor bedrijvigheid rondom erfgoed.

De inhoudelijke uitgangspunten voor de opdrachtverlening aan Monumentenhuis Brabant zijn gebaseerd op het verbeteren van de kwaliteit van de integrale monumentenzorg in onze provincie. Daardoor blijft het Brabantse erfgoed beter behouden. Dit versterkt de Brabantse identiteit en zorgt voor verbetering van woon-, leef- en vestigingsklimaat.

Monumentenhuis Brabant wil een toegankelijk aanspreekpunt voor de Brabantse gemeenten zijn. Signaleren, agenderen, stimuleren en verbinden vanuit het perspectief van deze gemeenten zijn belangrijke thema's. Verder wil het Monumentenhuis het zelf organiserend vermogen en de deskundigheid van gemeenten versterken.

Vanuit de hierboven beschreven taakstelling van het Monumentenhuis is voor 2023 de volgende inhoudelijke opdracht geformuleerd:

1. het bieden van een loket voor ondersteuning aan gemeenten op het gebied van archeologie en monumenten;
2. het bieden van een platform ter bevordering van de afstemming tussen de betrokken overheden en andere partijen;
3. het bevorderen van kennis en deskundigheid bij gemeenten m.b.t. wet- en regelgeving op het gebied van archeologie, cultuurlandschap en monumenten en de inhoudelijke praktijk daarvan;
4. activering van gemeenten met betrekking tot gebiedsgerichte monumentenzorg en herbestemming.

De provinciale subsidie voor de uitvoering van het takenpakket is voor 2023 vastgesteld op een bedrag van € 187.083,-.

3.3 Algemene aandachtspunten

Als algemene aandachtspunten voor 2023 zijn door de provincie benoemd:

Corona

De Corona-maatregelen hebben in 2020, 2021 en ook nog in 2022 impact gehad op het Monumentenhuis Brabant, onze doelgroep en onze werkzaamheden. Enkele voorbeelden:

- Vergaderingen van de monumentencommissies dienen in beginsel in het openbaar plaats te vinden. In de periode dat COVID-19 (over)heerste was dat niet mogelijk. Dan vonden de vergaderingen online plaats. Het organiseren van de digitale planbeoordeling bleek in de praktijk niet altijd even soepel te verlopen, onder meer vanwege problemen met de toegankelijkheid. Daardoor is bij verschillende gemeenten het aspect van de openbaarheid van vergadering in het gedrang gekomen.
- De effectiviteit van online vergaderen is minder dan bij het fysiek bij elkaar komen.
- Publiekgerichte activiteiten, zoals cursusbijeenkomsten voor gemeenteambtenaren, moesten worden gecancelld.

Ten tijde van de Coronacrisis is de helpdesk van het Monumentenhuis aanzienlijk meer geraadpleegd. Mogelijk hangt dit samen met de verschuiving van de werkomgeving van kantoor naar thuiswerken. Waar ambtenaren eerst konden afstemmen met collega's, zitten ze nu in hun eentje thuis te werken. Veel vragen gaan over de implementatie van de Omgevingswet, het instellen van een omgevingscommissie, het nemen van duurzaamheidsmaatregelen, het splitsen van boerderijen, het opstellen van een gemeentelijke kerkvisie en hoe participatie vorm kan worden gegeven. Om te voorzien in de behoefte heeft Monumentenhuis Brabant de digitale informatievoorziening uitgebreid, alsook vindt meer kennisoverdracht op maat plaats.

Het uitbreken van COVID-19 heeft overigens ook positieve gevolgen gehad. Er werd toch wel heel veel en heel lang vergaderd. Daar is flink in gesneden. Een positief effect daarvan is dat er meer tijd overblijft voor onze directe ondersteuningswerkzaamheden aan gemeenten. Maar er zijn nadrukkelijk ook overlegsituaties, die node worden gemist. Behalve de fysieke planbeoordeling, wordt het overleg met collega's in het veld en andere monumentenorganisaties als een gemis ervaren. Simpelweg ontbreekt de creatieve gedachtewisseling. Weliswaar is er digitaal overleg, maar dat is toch anders. Het 'voeden' en 'gevoed worden' komt in Coronatijd toch minder van de grond.

In geval COVID-19 in 2023 opnieuw de kop opsteekt zal dat ongetwijfeld leiden tot het bevriezen van de fysieke persoonlijke contacten op gemeentelijk niveau en zullen vergaderingen en (participatie) bijeenkomsten gecancelld worden. Andere effecten, zoals hierboven beschreven, zullen eveneens weer tot de dagelijkse praktijk gaan behoeven.

Het afgelopen jaar hebben wij met alle Brabantse gemeenten contact gehad om te vernemen wat de effecten zijn van COVID-19 op de gemeentelijke monumentenzorg. Ook in 2023 blijven wij de ontwikkelingen in dezen goed monitoren. Daarover rapporteren wij aan de provincie. Zo nodig kan dit leiden tot een aanpassing van ons activiteitenplan, zoals dat eerder het geval was.

Maatschappelijke ontwikkelingen en opgaven

Er zijn verschillende maatschappelijke ontwikkelingen en opgaven die een effect hebben op erfgoed dan wel van invloed zijn op ons takenpakket.

- De crisis op de woningmarkt leidt tot een grote vraag naar het splitsen van cultuurhistorisch waardevolle boerderijen en bijgebouwen. Gezien de schaarste op de woningmarkt en de hoge koop- en huurprijzen voor woningen, is dit een te verwachten ontwikkeling. Voor gemeenten in krimpgebieden is het splitsen van boerderijen ook een middel om kleine dorpsgemeenschap levendig te levendig houden. Monumentenhuis Brabant wil in 2023 een informatiebijeenkomst voor erfgoed- en RO-ambtenaren organiseren over de aandachtspunten die hierbij in acht zijn te nemen. Bijvoorbeeld hoe bepaal je of een pand cultuurhistorisch waardevol is? Is een dergelijk pand ook na de verbouwing nog van monumentale betekenis? e.d.
- Veel monumenteigenaren willen hun pand verduurzamen, o.a. vanwege de hoge energielasten. Monumentenhuis is bezig met een stappenplan dat gemeenten kunnen gebruiken voor eigenaren die bij het gemeentelijk loket aankloppen voor advies over (subsidie)mogelijkheden om hun pand te verduurzamen.
- Herbestemming en de doorontwikkeling van cultuurhistorisch waardevolle gebouwen is een belangrijke maatschappelijke uitdaging. Zowel procesmatig als inhoudelijk vraagt het de nodige deskundigheid en ervaring. In veel gemeenten schort het daar aan. Monumentenhuis informeert in 2023 alle Brabantse gemeenten hoe zij op een effectieve manier het herbestemmingsproces kunnen ondersteunen.
- Gebiedsgerichte monumentenzorg en integraal werken mét aandacht voor maatschappelijke opgaven. Op dit gebied kan er veel meer gedaan en bereikt worden. Kansen blijven vanwege verkokering in denken en handelen. Monumentenhuis Brabant heeft samen met andere organisaties het initiatief genomen om een project te ontwikkelen met als thema: de populier, een boom van 'meer'waarde (zie pag. 7-8. Erfgoed, landschap, vrije tijdsbeleving, participatie, biodiversiteit, CO2 reductie, economische bedrijvigheid (Brabants hout voor gebruik in de bouw) en circulaire economie komen hier samen.

3.4 Specifieke aandachtspunten

Als specifieke aandachtspunten voor 2023 zijn door de provincie benoemd:

Omgevingswet

De invoering van de Omgevingswet is uitgesteld naar 1 januari 2023. De implementatie van de Omgevingswet naar gemeentelijk niveau i.c. de uitwerking voor de onderdelen waar erfgoed aan de orde is blijkt voor veel gemeente een lastige opgave te zijn. Het gaat dan bijvoorbeeld om werkzaamheden die verband houden met de instelling van een omgevingscommissie (i.c. welke stappen moeten [nog] worden gezet om tijdig daarover te beschikken), het tijdig vaststellen van de gemeentelijke verordening, het opstellen van gemeentelijke omgevingsplannen, het belang van gebiedsgerichte erfgoed informatie als bouwsteen voor een omgevingsplan.

Monumentenhuis Brabant gaat deze ondersteunende werkzaamheden ten behoeve van gemeenten in 2023 – pro-actief – continueren. Ons is gebleken dat vooral nieuwe erfgoedambtenaren op dit gebied een kennisachterstand hebben. Wij richten ons dus in eerste instantie op de gemeenten die de meeste aandacht nodig hebben.

Verder werken we in samenwerking met het landelijke steunpuntennetwerk, waarbij wordt afgestemd met RCE, aan effectieve aanpak om gemeenten nader te informeren en te ondersteunen bij de implementatie van de Omgevingswet naar gemeentelijk niveau.

Toekomst religieus erfgoed

Monumentenhuis Brabant is al vele jaren actief voor het behoud van het religieus erfgoed. In het kader van het programma 'Toekomst religieus erfgoed' neemt Monumentenhuis Brabant onder meer deel aan het provinciaal Platform Vrijkomende Kerkgebouwen. Ook in 2023 zal Monumentenhuis Brabant zich inzetten om het opgebouwde netwerk en de infrastructuur rond het behoud van religieus erfgoed in stand te houden. Tot de activiteiten behoort ook afstemming hierover binnen het erfgoedveld en het bevorderen van de samenwerking.

Vele kerkgebouwen in onze provincie zijn al aan de eredienst onttrokken. Sommige hebben al een herbestemming gekregen, maar voor vele andere is het zoekproces naar een nieuwe toekomstbestendige functie nog gaande. De komende tijd zullen nog verschillende kerken overcompleet raken. Dat geldt zeer waarschijnlijk ook voor de rijksmonumentale Laurentiuskerk in Dongen.

Van Gogh Brabant

In 2017 heeft Monumentenhuis Brabant het Van Gogh-Convenant ondertekend. Daarin wordt het toezicht op en de evaluatie van de naleving van dit convenant belegd. In het verlengde daarvan zal Monumentenhuis Brabant in overleg treden met de Van Gogh-gemeenten en met hen bespreken hoe tot een verdere activering van activiteiten kan worden gekomen.

4. Activiteitenplan met ureninzet voor 2023

Monumentenhuis Brabant neemt in onze provincie een unieke positie in. Er zijn geen vergelijkbare organisaties met een soortgelijk takenpakket. Monumentenhuis Brabant adviseert gemeenten op non-profitbasis en ondersteunt ze bij de uitvoering van de gemeentelijke monumentenzorgtaak. Een andere doelstelling is om gemeenten te professionaliseren om de kwaliteit en de effectiviteit van de monumentenzorg te verbeteren. De dienstverlening van Stichting Monumentenhuis Brabant, waarbij alle 56 Brabantse gemeenten tot de klantenkring behoren, wordt gratis aangeboden.

Op grond van de doelstellingen van Stichting Monumentenhuis Brabant, de provinciale opdracht voor 2023 en de huidige stand van zaken rond COVID-19 hebben wij onderstaand activiteitenplan opgesteld.

4.1 Het bieden van een loket voor ondersteuning aan gemeenten

Om gemeenten op een directe wijze hulp te bieden naar aanleiding van vragen en problemen bij de uitvoering van de gemeentelijke monumentenzorgtaak heeft Stichting Monumentenhuis Brabant een eerstelijns ondersteuning ontwikkeld, die bestaat uit:

- a) een gratis helpdesk voor gemeenten;
- b) een gratis spreekuur / consult op locatie.

Bereik:

- Dit loket is beschikbaar voor alle 56 Brabantse gemeenten.

Resultaat / door:

- Het leveren van eerstelijns ondersteuning aan de Brabantse gemeenten. Concreet is dit het bieden van hulp naar aanleiding van vragen en problemen bij de uitvoering van de gemeentelijke monumentenzorgtaak. Deze eerstelijns ondersteuning bestaat uit:

a) Een gratis helpdesk voor gemeenten

Het beantwoorden van vragen die betrekking hebben op het gehele terrein van de monumentenzorg en de archeologie. De meeste vragen komen binnen per telefoon of e-mail. Vaak kan direct antwoord worden gegeven. Is dit niet het geval, dan wordt via de backoffice hierin voorzien. Vanuit het secretariaat van Stichting Monumentenhuis Brabant wordt er op toegezien dat vragenstellers tijdig worden teruggebeld. In geval de inhoudelijke afhandeling niet zelf kan plaatsvinden, wordt doorverwezen naar andere organisaties.

Via deze dienstverlening wordt een bijdrage geleverd aan de kwaliteitsbevordering van monumentenambtenaren. Maar de helpdesk heeft ook een signaalfunctie voor Stichting Monumentenhuis Brabant. Mogelijke knelpunten in de dagelijkse praktijk van de gemeentelijke monumentenzorg worden via de helpdesk gesignaleerd en in beeld gebracht bij de verschillende partners (Rijk, Provincie, specifieke monumentenorganisaties). Indien nodig kan het leiden tot vervolgactiviteiten, zoals bespreking ervan tijdens cursussen en scholingsbijeenkomsten of nadere berichtgeving erover in een nieuwsbrief. Het bereik voor 2023 wordt geraamd op 60%.

De geprognostiseerde ureninzet voor 2023 is 600 uur. Dit is gebaseerd op:

- ca. 12 vragen per week = 600 per jaar;
- tijdsbesteding per vraag: ca. 1 uur = 600 uur per jaar.

b) Spreekuur / consult op locatie

Het organiseren van spreekuren en individuele consulten voor complexe vragen die verband houden met de implementatie van de Omgevingswet, duurzaamheidsmaatregelen voor monumenten, het

opstellen van visiedocumenten (omgevingsvisie, erfgoedvisie, kerkenvisie, vestingvisie), het herbestemmen van monumenten, het verankeren van cultuurhistorische waarden in een bestemmingsplan, het vervaardigen van gebiedsbeschrijvingen voor bestemmingsplannen / omgevingsplannen, cultuurhistorische waardestellingen (o.a. redengevende omschrijvingen en bouwhistorisch onderzoek), boerderijsplitsing, inzet van archeologische vrijwilligers, subsidieregelingen enz.

Doel / effect van deze eerstelijnsondersteuning:

- Het doel is het verbeteren van de kwaliteit en effectiviteit van de gemeentelijke monumentenzorg. Met deze ondersteuning van gemeenten worden monumenteigenaren en andere belanghebbenden op hun beurt weer beter geadviseerd.
- Het maatschappelijk effect van deze eerstelijns ondersteuning is dat Brabants erfgoed beter behouden blijft. Dit versterkt de Brabantse identiteit en zorgt voor verbetering van het woon-, leef- en vestigingsklimaat.
- Het vroegtijdig signaleren van knelpunten en problemen binnen de gemeentelijke monumentenzorg, zodat pro-actief activiteiten in gang kunnen worden gezet gericht op een kwalitatieve instandhouding van de monumentenzorg in Brabant.

Kosten:

a) Helpdesk:	(600 uren à € 80,-)	€ 48.000,-
b) Spreekuur / consult op locatie:	(250 uren à € 80,-)	€ 20.000,-

Metten:

Helpdesk:

De daadwerkelijke ureninzet en het aantal gemeenten dat wordt bereikt worden geregistreerd. Afwijkingen ten opzichte van voorgaande jaren en te verwachten toekomstige ontwikkelingen worden gesignaleerd.

Spreekuur / consult op locatie:

De ureninzet en het aantal gemeenten dat wordt bereikt worden geadmistreerd. Afwijkingen ten opzichte van voorgaande jaren en te verwachten toekomstige ontwikkelingen worden gesignaleerd.

4.2 Het bieden van een platform

Om de kwaliteit en de effectiviteit van de monumentenzorg te bevorderen wordt een platform geboden waar relevante partijen in het vergunningentraject voor rijksmonumenten elkaar kunnen ontmoeten, tot gedachtenuitwisseling komen en (pre)advies krijgen over het voorgelegde plan. Deze dienstverlening is in eerste instantie bedoeld voor de gemeenten, die de vergunningverlenende instantie is. Behalve voor objecten, geldt deze dienstverlening ook voor wijzigingsplannen betr. rijksmonumentale beschermde stads- en dorpsgezichten en andere monumentale structuren.

c) Planoverleg

De hierboven genoemde overweging heeft geleid tot het zogenoemde Planoverleg, waar geadviseerd wordt over wijzigingsplannen betreffende rijksmonumenten.

Bereik:

- Dit loket is beschikbaar voor alle 56 Brabantse gemeenten.

Resultaat / door:

- Het Planoverleg.

Dit is een platform waar partijen (o.a. Rijk, provincie, gemeenten, architecten, monumenteigenaren) elkaar kunnen ontmoeten om ingrijpende restauratie- en herbestemmingsplannen in het voortraject te kunnen bespreken. Daarnaast blijkt in de praktijk dat dit overleg ook kan dienen om algemene

ontwikkelingen en eventuele knelpunten binnen de Brabantse monumentenzorg te signaleren en te bespreken.

Het Planoverleg wordt 20 maal per jaar georganiseerd, afwisselend in Geertruidenberg (voor West-Brabant) en Den Bosch (voor Oost-Brabant). Het vergaderschema wordt aan alle gemeenten kenbaar gemaakt. In geval de Coronacrisis nog actueel is, vindt er digitaal overleg plaats. Ook de gemeente, architect, de monumenteigenaar en eventueel andere betrokkenen kunnen dan aansluiten.

Stichting Monumentenhuis Brabant vervult de rol van voorzitter, secretaris en gastheer. Daarnaast wordt via de deelname van de eigen architectuurhistoricus ook een inhoudelijke bijdrage aan het overleg geleverd. Ook de intake van de gemeenten die zich voor het Planoverleg melden wordt door Stichting Monumentenhuis Brabant geregeld.

In het begin van de Coronacrisis liep het aantal plannen fors terug. Om te voorkomen dat de vergunningverlening stagneert, waardoor restauratieprojecten niet van de grond komen, heeft Monumentenhuis Brabant toen alle gemeenten benaderd. Inmiddels wordt weer in behoorlijke mate gebruik gemaakt van het Planoverleg, zij het dat het aantal plannen toch nog wat achterblijft.

De prognose is om het komend jaar 40 restauratie- en herbestemmingsplannen te bespreken en dat 25 gemeenten het Planoverleg bezoeken. Dit is een bereik van 45%. Voor 2023 is in de begroting een ureninzet van 365 uur opgenomen.

Doel / effect:

- Het doel is het verbeteren van de kwaliteit en effectiviteit van de monumentenzorg door een platform te bieden waar relevante partijen elkaar kunnen ontmoeten en tot afstemming kunnen komen. Hierdoor wordt de kwaliteit en de haalbaarheid van restauratie- en herbestemmingsplannen vergroot.
- Doordat relevante partijen elkaar ontmoeten en tot afstemming komen wordt eerder inzicht gekregen op algemene ontwikkelingen en knelpunten binnen de Brabantse monumentenzorg.
- Het maatschappelijk effect van deze afstemming is dat het Brabants erfgoed beter behouden blijft. Dit versterkt de Brabantse identiteit en zorgt voor verbetering van het woon-, leef- en vestigingsklimaat.

Kosten:

c)	Planoverleg:	(365 uren à € 80,-)	€ 29.200,-.
----	--------------	---------------------	-------------

Meten:

Er wordt bijgehouden hoeveel bijeenkomsten van het Planoverleg in 2023 hebben plaatsgevonden en hoeveel plannen er worden behandeld. Ook worden de ureninzet en het bereik geregistreerd. Afwijkingen ten opzichte van voorgaande jaren en te verwachten toekomstige ontwikkelingen worden gesignaleerd.

4.3 Het bevorderen van kennis en deskundigheid bij gemeenten

Pijlers van een goede gemeentelijke monumentenzorg zijn kennis en deskundigheid van de monumentambtenaren. De voortdurende veranderingen binnen het erfgoedveld vragen om bekwame ambtenaren die van de hoed en de rand weten. Soms kan 'weten wat je niet weet' toereikend zijn, maar in het erfgoedveld is dat onvoldoende. Een zekere basiskennis is echt onontbeerlijk. Om het kennisniveau erfgoed- en RO-ambtenaren up-to-date te houden en/of te verbeteren is door Stichting Monumentenhuis Brabant een drietal diensten ontwikkeld.

d) Cursussen, informatiebijeenkomsten en coaching

Vanwege de Corona-epidemie konden er de laatste twee jaren geen publieksactiviteiten plaatsvinden, dus ook geen cursus- en informatiebijeenkomsten voor gemeenteambtenaren. Van verschillende gemeenten hebben we vernomen dat deze ondersteuning zeer wordt gemist. In 2023 gaan we deze activiteit dan ook weer oppakken. De implementatie van de Omgevingswet en het verruimen van de gebruiksmogelijkheden van cultuurhistorisch waardevolle boerderijen zijn thema's waar meer kennis bij erfgoed- en RO-ambtenaren welkom is.

Een bijzonder aandachtspunt is het grote verloop van erfgoedambtenaren. Dit in combinatie met het gegeven dat in veel gemeenten de ambtenaar slechts een klein deel van zijn werkpakket aan erfgoed mag besteden (n.b. er zijn tal van Brabantse gemeenten waar de beschikbare capaciteit van de erfgoedambtenaar niet meer dan 0,1 fte is) leidt regelmatig tot probleemsituaties. Via persoonlijke kennisoverdracht en coaching probeert Monumentenhuis Brabant nieuwe erfgoedambtenaren bij te spijkeren.

Bereik:

- Er worden drie cursusbijeenkomsten georganiseerd om het kennisniveau van gemeentelijke monumentambtenaren te vergroten. Daarnaast worden actief nieuwe monumentambtenaren benaderd. In kleine groepen of één-op-één wordt hen kennis aangereikt. Het bereik wordt geraamd op ongeveer 2/3e van het aantal gemeenten in Brabant.

e) Website

Het beheren van de website www.monumentenhuisbrabant.nl met speciale aandacht voor onderwerpen waar de gemeentelijke monumentambtenaren baat bij kunnen hebben en die maatschappelijk relevant zijn, zoals het splitsen van cultuurhistorisch waardevolle boerderijen, het verduurzamen van monumentaal erfgoed en (de implementatie van) de Omgevingswet.. Op de website wordt verder informatie verstrekt over: praktische zaken betreffende de monumentenzorg, actuele thema's, wettelijke veranderingen, jurisprudentie, subsidies, alsook wordt melding gemaakt van specifieke dienstverlening van Stichting Monumentenhuis Brabant.

Bereik:

- Alle Brabantse gemeenten en andere geïnteresseerden en betrokkenen binnen de monumentenzorg in onze provincie kunnen het Brabantse erfgoed kunnen hun kennis vergroten door de site te bezoeken. gebruik maken

f) Nieuwsbrieven en digitale specials

Ten behoeve van ambtenaren erfgoed en RO, de gemeentelijke portefeuillehouders erfgoed en RO, erfgoedprofessionals en andere betrokkenen in het veld wordt elk kwartaal een nieuwsbrief gepubliceerd (oplage 500 exemplaren). In de nieuwsbrieven wordt informatie opgenomen over o.a. nieuwe ontwikkelingen binnen de monumentenzorgpraktijk, jurisprudentie, restauratieprojecten en initiatieven binnen de Brabantse monumentenzorg.

Verder worden speciaal voor de gemeenteambtenaren acht digitale specials uitgegeven. Die worden ingezet om monumentambtenaren snel te kunnen informeren over specifieke en actuele onderwerpen.

Bereik:

- Alle Brabantse gemeenten worden hiermee bereikt.

Doel / effect van de activiteiten d tot en met f:

- Het doel is het verbeteren van het kennisniveau van erfgoedambtenaren en een bijdrage leveren aan de professionalisering van gemeenten op het gebied van de Monumentenzorg.

- Met de bovengenoemde activiteiten wordt inhoud gegeven aan het in stand houden van een provinciaal kenniscentrum op het gebied van de monumentenzorg.
- Het maatschappelijk effect van deze professionalisering en het verhogen van het kennisniveau is dat het Brabants erfgoed beter behouden blijft. Dit versterkt de Brabantse identiteit en zorgt voor verbetering van het woon-, leef- en vestigingsklimaat.

Kosten:

d) Cursussen:	(175 uur à € 80,-)	€ 14.000,-
e) Website: 4 uur per week	(175 uur à € 80,-)	€ 14.000,-
f) 4 nieuwsbrieven + 8 digitale specials	(225 uur à € 80,-)	€ 18.000,-

Meten:

Er wordt bijgehouden welke ureninzet in 2023 voor deskundigheidsbevordering van gemeenteambtenaren, voor het beheer van de website en voor het uitgeven van de nieuwsbrieven is gepleegd.

4.4 Activering gemeenten m.b.t. Omgevingswet, gebiedsgerichte monumentenzorg en herbestemming

Een belangrijk item voor de komende jaren is de Omgevingswet. Na al enkele malen te zijn uitgesteld is de invoering van de wet opnieuw doorgeschoven, naar 1 januari 2023. In veel Brabantse gemeenten moet er nog heel wat gebeuren rond het implementeren van de Omgevingswet binnen het gemeentelijk bestel. Zorgpunten zijn het opstellen van omgevingsplannen en de plaats die cultuurhistorie daarin dient te krijgen. Verder is nog niet elke gemeente ervan doordrongen dat erfgoed bij ruimtelijke ontwikkelingen voortaan een verplicht afwegingskader is. Maar dan moet je wel weten wat je als gemeente in huis hebt. In de meeste gemeenten is dat beeld niet compleet. Voor de komende jaren blijven er activiteiten nodig om gemeenten op dit gebied te activeren.

Binnen de Omgevingswet gaat gebiedsgerichte monumentenzorg een steeds belangrijker aandachtsgebied worden. Veel gemeenten zijn hier nog niet of onvoldoende mee bezig. De komende jaren zal Monumentenhuis Brabant dit veelvuldig onder de aandacht van gemeenten brengen. De

insteek van Monumentenhuis Brabant is dat elke gemeente cultuurhistorie vroegtijdig meeneemt en in het afwegingsproces betreft rond planvorming van de fysieke leefomgeving.

Gebiedsgericht werken houdt bij uitstek in dat er integraal dient te worden gewerkt. Mooie woorden, die maar al te vaak worden gebruikt. Niet zelden blijken ze goeddeels loos te zijn. Monumentenhuis wil op een vernieuwende wijze hier wél inhoud aan geven en daarbij verbindingen leggen naar maatschappelijke opgave. Op pagina 7 hebben we uit de doeken gedaan hoe we dat denken te doen rond het versterken van het historische populierenlandschap in het gebied Het Groene Woud.

In de provincie Noord-Brabant is een aantal majeure projecten in uitvoering met een grote cultuurhistorische component, waarbij een gebiedsgerichte aanpak een belangrijk onderdeel vormt van de gestelde doelen. Dat zijn met name de Zuiderwaterlinie, Van Gogh Brabant, maar ook – zij het op een kleinschaliger niveau – de problematiek van religieus erfgoed in relatie tot de ruimtelijke context c.q. de ruimtelijke kwaliteit. Deze projecten zijn belangrijke hoofdstukken van 'het verhaal van Brabant' en geven meerwaarde aan onze leefomgeving. Monumentenhuis Brabant kan en wil een rol spelen in de verdere vormgeving van deze projecten, waarbij we ons met name willen richten op het stimuleren en activeren van onze doelgroep: de Brabantse gemeenten.

Bereik:

- alle 56 Brabantse gemeenten.

Resultaat / door:

- Het (digitaal) informeren van Brabantse gemeenten m.b.t. het belang van gebiedsgerichte monumentenzorg vanuit een integrale benadering, gericht op het bevorderen van ruimtelijke kwaliteit.
- Het (digitaal) informeren van Brabantse gemeenten over het implementeren van de Omgevingswet.
- Bevorderen van grensoverschrijdende erfgoedprojecten:
  - Van Gogh Brabant: stimuleren betrokken gemeenten om Van Gogh-activiteiten te intensiveren en op elkaar af te stemmen;
- Digitale informatieverstrekking aan de Brabantse gemeenten over het erfgoedbeleid van de provincie Noord-Brabant, in het bijzonder de vier verhaallijnen en over Levendig Brabant.
- Digitale informatieverstrekking aan de Brabantse gemeenten over de provinciale Cultuurhistorische Waardenkaart.
- Gemeenten voorbeelden aanreiken van de kansen van religieus erfgoed (kloosters, kerken en kapellen) in relatie tot de ruimtelijke kwaliteit en het versterken van de sociale samenhang in dorpen en wijken.

Doel / effect:

- Het doel is het leveren van een bijdrage aan de kennisontwikkeling bij gemeenten rond cultuurhistorische waarden en het geven van een impuls aan de inbedding van culturele planologie binnen de gemeentelijke planontwikkeling. Daarmee wordt tevens een impuls en bijdrage gegeven aan de gebiedsgerichte monumentenzorg binnen de provincie.
- Het doel is het leveren van een bijdrage aan de mogelijkheden en kansen voor het ontwikkelen van erfgoedtoerisme.
- Het maatschappelijk effect is dat het Brabants erfgoed beter blijft behouden. Dit versterkt de Brabantse identiteit, het zorgt voor verbetering van het woon-, leef- en vestigingsklimaat, het verruimt de kansen voor erfgoedtoerisme en is daarmee van betekenis op de economische ontwikkeling van de provincie.

Kosten:

g) Omgevingswet en gebiedsgerichte monumentenzorg: (300 uren à € 80,-) € 24.000,-.

Meten:

Van de bovengenoemde activiteiten wordt bijgehouden welke ureninzet in 2023 is gepleegd, alsook worden de ureninzet en het bereik geregistreerd.

4.6 Activering gemeenten m.b.t. herbestemming en duurzaamheid

Het zoeken naar nieuwe functies voor de vele honderden cultuurhistorisch waardevolle objecten die leeg staan of komen is dé uitdaging voor de komende tijd. Enerzijds om cultuurhistorische waarden, identiteit en ruimtelijke kwaliteit te behouden, anderzijds om een bijdrage te leveren aan het vinden van oplossingen voor het probleem van de schaarse ruimte. Door middel van herbestemming en het hergebruik van monumentale gebouwen kan hier invulling aan gegeven worden vanuit de visie: behoud door ontwikkeling.

Een monumentencategorie die in Brabant bijzondere aandacht verdient zijn de vele kerkgebouwen die leeg staan, of op termijn leegkomen. Monumentenhuis Brabant heeft zich hier reeds lange tijd voor ingezet en gaat die ook het komende jaar doen. Wij willen dat doen in samenwerking met de vele andere partijen die zich betrokken voelen met religieus erfgoed.

Een andere categorie die veel aandacht vraagt is het ruraal erfgoed. Veel boerderijcomplexen hebben geen agrarische functie meer en staan leeg. Dat aantal zal, mede door de stikstofcrisis en toekomstige uitkoopregelingen, de komende tijd fors toenemen. Volgens een onderzoek van Alterra (2016) is zo'n 19% van het boerderijenbestand cultuurhistorisch waardevol.

In het verlengde hiervan geeft Monumentenhuis Brabant handreikingen aan gemeenten met betrekking tot de problematiek die aan de orde is. Dit doen we zowel wat betreft het te volgen proces als inhoudelijk aan de hand van voorbeelden c.q. opgedane ervaringen rond herbestemming en het verduurzamen van monumentaal erfgoed. Voor de uitvoering verwijzen wij vervolgens naar specifieke kennisorganisaties, zoals de Monumentenwacht bij verduurzamings-vraagstukken.

Kerkenvisie

De voorgenomen sluiting van een kerk leidt vaak tot discussies tussen eigenaren, gelovigen, omwonenden, erfgoedhoeders en andere betrokkenen. Monumentenhuis Brabant blijft ook in 2023 actief deelnemen aan het provinciale Platform Vrijkomende Kerkgebouwen. Binnen dit platform ontwikkelt Monumentenhuis speciale activiteiten op het gebied van het verduurzamen van kerkgebouwen. Dit is niet alleen een van de grootste kostenposten van kerkbesturen, er is tevens een maatschappelijke opgave rond het terugdringen van het energieverbruik.

Bereik:

- alle 56 Brabantse gemeenten.

Resultaat / door:

- Het informeren van alle Brabantse gemeenten over herbestemming, waaronder aandachtspunten en subsidiemogelijkheden.
- Actieve inzet rond het verruimen van gebruiksmogelijkheden van cultuurhistorisch waardevolle boerderijen en bijgebouwen.
- Actieve betrokkenheid van Monumentenhuis Brabant bij 10 herbestemmingsprojecten.
- Deelname aan het Provinciale Platform Vrijkomende Kerkgebouwen.
- Inbreng met betrekking tot de gemeentelijke kerkenvisies in het kader van het landelijke programma "De Verbinding".
- Het informeren van gemeenten op het gebied van erfgoed en energie.

Doel / effect:

- Het doel is het leveren van een bijdrage aan de kennisontwikkeling bij gemeenten rond herbestemming van erfgoed en het geven van een impuls aan de herbestemming van monumentale en cultuurhistorisch waardevolle objecten en complexen.

- Het maatschappelijk effect van herbestemming is dat het Brabants erfgoed beter behouden blijft. Dit versterkt de Brabantse identiteit en zorgt voor verbetering van het woon-, leef- en vestigingsklimaat.

Kosten:

h) Herbestemming en duurzaamheid (Totaal: 200 uren à € 80,-) € 16.000,-.

Meten:

Aan de hand van evaluatieformulieren wordt nagegaan hoe de dienstverlening van het Monumentenhuis Brabant wordt beoordeeld en of er aanvullende wensen zijn.

4.7 Geen commerciële activiteiten

De producten en diensten van Stichting Monumentenhuis Brabant zijn erop gericht om gemeenten non-profit te adviseren en te ondersteunen bij de uitvoering van de gemeentelijke monumentenzorgtaak.

Bij de oprichting van het Monumentenhuis hebben de toenmalige Rijksdienst voor de Monumentenzorg en de provincie bepaald dat het steunpunt slechts in beperkte mate gesubsidieerd zou worden en dat het Monumentenhuis goeddeels zelf de broek zou moeten ophouden. Daartoe zou het steunpunt betaalde dienstverlening voor gemeenten moeten gaan ontwikkelen. Dat heeft vorm gekregen in de oprichting van Monumentenhuis Brabant B.V. Enige aandeelhouder hiervan is Stichting Behoud Monumenten Brabant. Dit is een ideële stichting die zich ten doel stelt de kwaliteit van de integrale monumentenzorg in de provincie Noord-Brabant te bevorderen, zowel wat betreft gebouwde monumentale objecten, cultuurlandschappen als de archeologische monumentenzorg.

Stichting Monumentenhuis Brabant onderneemt zelf geen commerciële activiteiten.

5. Nut en maatschappelijk effect activiteiten Monumentenhuis Brabant

De provincie Noord-Brabant hecht er veel belang aan dat de activiteiten van Stichting Monumentenhuis Brabant nuttig worden gevonden, dat ze efficiënt worden uitgevoerd en dat ze een maatschappelijk rendement hebben. Vanzelfsprekend is het ook essentieel om te weten of de gemeenten tevreden zijn over de dienstverlening door Stichting Monumentenhuis Brabant.

5.1 Maatschappelijk effect

De activiteiten van Stichting Monumentenhuis Brabant hebben een maatschappelijk effect én hebben rendement. De kwaliteit van de monumentenzorg wordt verbeterd ten behoeve van een aantrekkelijke leefomgeving in Brabant. Dat wordt gedaan op verschillende manieren en op verschillende niveaus:

- Er wordt directe en concrete ondersteuning geboden aan gemeenten bij de uitvoering van de gemeentelijke monumentenzorgtaak, waardoor zij beter in staat zijn om hun klanten (monument-eigenaren en andere belanghebbenden) op een goede manier van dienst te zijn;
- Er wordt directe en concrete inhoud gegeven aan het professionaliseren en het verhogen van het kennisniveau van gemeenteambtenaren die betrokken zijn bij het Brabantse erfgoed.
- Er wordt een bijdrage geleverd aan de versterking van de kwaliteit en de effectiviteit van de gemeentelijke monumentenzorg, waardoor het Brabants erfgoed beter wordt behouden en de Brabantse identiteit wordt versterkt.
- Er wordt een provinciaal kenniscentrum op het gebied van de monumentenzorg in stand gehouden, waar gemeenten en burgers hun voordeel mee kunnen doen.
- Er wordt een bijdrage geleverd aan de kennisontwikkeling bij gemeenten rond cultuurhistorische waarden ten behoeve van de inbedding van culturele planologie binnen de gemeentelijke planontwikkeling;
- Er wordt een impuls gegeven aan de gebiedsgerichte monumentenzorg binnen de provincie, één van de pijlers van het nieuwe monumentenbestel;
- Er wordt een impuls gegeven aan de herbestemming van monumentale en cultuurhistorisch waardevolle objecten en complexen binnen de provincie, één van de pijlers van het provinciale beleid;
- Er wordt een bijdrage geleverd aan een verdere ontwikkeling van het erfgoedtoerisme in Brabant;
- Er wordt een bijdrage geleverd aan het beter positioneren van monumentenzorg in het spectrum identiteit – economie – ruimte.

Het inzichtelijk maken van het maatschappelijk effect van zijn activiteiten zal door het Monumentenhuis Brabant zo veel mogelijk worden nagestreefd. Onder meer wordt per activiteit hier een uitwerking van gemaakt (zie hoofdstuk 4).

6. Begroting 2023

Het subsidiebudget voor Stichting Monumentenhuis Brabant voor 2023 is bepaald op € 192.059,-. Op basis hiervan is de begroting opgesteld. De uitgaven bestaan helemaal uit kosten voor ureninzet. Er wordt een all-in uurtarief gehanteerd van € 80,-. Werden in voorgaande jaren naast het uurtarief van € 75,- nog 'overige lasten' in de begroting opgenomen (o.a. kantoorkosten, accountskosten en opmaakkosten van de nieuwsbrief), na overleg met de provincie is deze werkwijze bijgesteld. Er wordt nu uitgegaan van een uurtarief waarin alle algemene- en uitvoeringskosten verrekend moeten zijn.

De verhoging van het uurtarief van € 75,- naar € 80,- is gebaseerd op de voornoemde verrekening van de 'overige lasten', maar daarnaast is er nog de exorbitante stijging van de loonkosten van het personeel, de energiekosten en andere huisvestingskosten. De energiecrisis en al die andere crises die ons land momenteel teisteren hebben ook op onze bedrijfsvoering een sterke kostenverhogende werking. Of het uurtarief van € 80,- toereikend is om dit alles op te vangen, is nog maar de vraag. Voorsnog gaan we hiervan uit mét de kanttekening dat we, als de loonkosten, energiekosten e.d. onverhoopt verder uit het gareel gaat lopen, hierover op basis van redelijkheid met het provinciebestuur in overleg willen treden voor een compensatie.

De ureninzet van Monumentenhuis Brabant bestaat uit twee onderdelen:

- *directe ureninzet*, nodig om de in hoofdstuk 4 beschreven activiteiten uit te voeren.
- *indirecte ureninzet*, verband houdend met overleg in het kader van het landelijke steunpuntennetwerk, Levendig Brabant, de provincie e.d.

Deze kosten tezamen vormen de personeelslasten.

Stichting Monumentenhuis Brabant huurt voor de uitvoering van haar taken hoofdzakelijk werknemers in van Stichting Behoud Monumenten Brabant en de werkorganisatie Monumentenhuis Brabant B.V. Er bestaat geen BTW-verplichting.

6.1 Begrotingsopzet

Door de inhuur van personeel tegen een all-in uurtarief is een – gebruikelijke – begrotingsopzet met een kostenverdeelstaat, waarbij een onderverdeling wordt gemaakt naar salariskosten, huisvestingskosten en dergelijke, niet mogelijk. Voordeel van deze werkwijze is dat er heel inzichtelijk wordt aangegeven wat er wordt gedaan en hoeveel geld mee is gemoeid.

Stichting Monumentenhuis Brabant maakt een doorbelasting van baten en lasten naar activiteit mét een uitsplitsing van:

- a) directe kosten;
- b) indirecte kosten;

In de begroting van Stichting Monumentenhuis Brabant wordt een onderscheid gemaakt tussen de ureninzet die direct gerelateerd is aan de uitvoering van de producten en diensten van Stichting Monumentenhuis Brabant én indirecte uren.

Ad a) De directe ureninzet voor de producten en diensten wordt concreet benoemd (zie hoofdstuk 4). Via een urenverantwoording worden deze bijgehouden en verrekend. Stichting Monumentenhuis Brabant heeft immers geen eigen personeel in dienst. In 2023 is de directe ureninzet in totaal 2325 uur. De kosten hiervan komen hiermee uit op $2290 \times € 80,- = € 183.200,-$.

Ad b) Bij de indirecte ureninzet gaat het om activiteiten die weliswaar direct verband houden met de steunpunttaak, maar die niet als product of dienst zijn aan te merken. Het gaat bijvoorbeeld om overleg met RCE, Provincie, Brabantse monumentenorganisaties e.d.

In 2023 wordt uitgegaan van een indirecte ureninzet van 120 uur. De kosten van de indirecte ureninzet worden begroot op 120 uur x € 80,- = € 9.600,-.

De kosten van a) en b) zijn bij elkaar opgeteld: € 192.800,-. Dit is wat hoger dan het subsidiebedrag. De kwaliteit van de dienstverlening aan gemeenten mag echter niet onder druk komen. In de voorgaande hoofdstukken is beschreven dat de gemeenten een grote behoefte hebben aan ondersteuning. Daarom wordt een bedrag aan de egaliseringsreserve onttrokken van € 741,- om de gewenste ureninzet te kunnen realiseren. Gezien de hoogte van de egaliseringsreserve is er ruimte om de onttrekking te kunnen bekostigen. In het activiteitenplan 2023 en de uitwerking van de begroting worden de verschillende posten concreet omschreven.

6.2 Inkomsten en uitgaven 2023

*	<i>Inkomsten: Subsidie provincie 2023</i>	€ 192.059
*	<i>Uitgaven t.b.v. dienstverlening:</i>	€ 183.200
	<i>Indirecte kosten vanwege ureninzet t.b.v. overleg provincie, RCE, Levendig Brabant, monumentenorganisaties</i>	€ 9.600
	<i>Onttrekking egaliseringsreserve</i>	- € <u>741</u> +
	<i>Kosten totaal</i>	€ 192.059
*	Resultaat	0

Uitgaven t.b.v. dienstverlening

	<i>Directe ureninzet</i>	<i>Tarief</i>	<i>Directe loon kosten</i>
1. Het bieden van een loket voor ondersteuning gemeenten			
a. Helpdesk gemeenten	600	80	€ 48.000,-
b. Spreekuur / consult. Gemeenten	250	80	€ 20.000,-
2. Het bieden van een platform voor afstemming en overleg			
c. Planoverleg	365	80	€ 29.200,-
3. Het bevorderen van kennis en deskundigheid bij gemeenten			
d. Cursussen en coaching ambtenaren	175	80	€ 14.000,-
e. Website	175	80	€ 14.000,-
f. Nieuwsbrieven	225	80	€ 18.000,-
4. Activering gemeenten			
g. Gebiedsgerichte monumentenzorg	300	80	€ 24.000,-
h. Herbestemming	200	80	€ 16.000,-
Subtotaal	2290	80	€ 183.200,-

<i>Indirecte ureninzet:</i>	<i>Uren specifiek</i>	<i>Kosten specifiek</i>
Overleg RCE	10 uur	
Overleg Steunpuntennetwerk	25 uur	
Overleg archeologie	10 uur	
Overleg provincie	25 uur	
Overleg Levendig Brabant	30 uur	
Overleg monumentenorganisaties	20 uur	
Uren indirecte kosten (totaal)	120 uur x € 80,-	€ 9.600,-

7. Egalisatiereserve Stichting Monumentenhuis Brabant

Per 31 december 2020 bedroeg de egalisatiereserve van Stichting Monumentenhuis Brabant € 2.227,-. Door de provincie is geconstateerd dat de doorbelasting van de kosten door Stichting Behoud Monumenten Brabant structureel niet correct is geweest. Over de periode 2018 tot en met 2021 gaat het om een bedrag van € 18.566,-. Na overleg met de provincie is afgesproken dat dit bedrag zal worden gecorrigeerd in de zin dat Stichting Behoud Monumenten Brabant deze gelden zal terugbetalen aan Stichting Monumenten Brabant en dat deze gelden zullen worden toegevoegd aan de egalisatiereserve van Stichting Monumentenhuis Brabant. Deze correctie zal worden vastgelegd in het financiële jaarverslag van 2022.

Egalisatiereserve	2017	2018	2019	2020	2021	Prognose 2022	Prognose 2023
Saldo per 31 december	€ 7.098	- € 1.071	€ 2.321	€ 2.227	€ 972	€ 22.871	€ 22.130